

نامه به سردبیر معرفی کتاب «نشانی»

علی شمس‌آ*

۱. * نویسنده مسئول: استاد ارولوژی، بخش ارولوژی، بیمارستان قائم (عج)، مشهد، ایران

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۲/۱۵

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۲/۱۴

کوتاه‌نهفتگی، پایداری بسیار در خاک و عبور از لایه‌های ضخیم پلاستیک را بر می‌شمرد.

در اثر تلاش فراوان، مراجعه به کتابخانه ارتش در لویزان، دستورالعمل‌های ارتش، آزمایشگاه و بخش سم‌شناسی بیمارستان لقمان و راهنمایی‌های استاد دکتر ناصر جلالی، اولین جزوه شناخت گازهای شیمیایی و درمان مصدومان را در اسفند ۱۳۶۲ چاپ و منتشر و بین گروه‌های پزشکی مناطق عملیاتی پخش می‌کند و به دلیل ضرورت، «شبکه درمانی مصدومان شیمیایی» را مجزا از مجروحان عادی پی‌ریزی می‌کند.

نویسنده در دوران انترنی نخستین کنفرانس پزشکی در مورد جنگ شیمیایی را در دانشگاه تهران ارائه کرده و مورد تشویق استادان خود قرار می‌گیرد. ایشان با کمک دکتر سیدمحمدحسن کلاتر معتمدی، گزارش‌های حضور تیم‌های سازمان ملل در تهران و اهواز را به زبان انگلیسی تهیه و در نخستین کنگره سلاح‌های شیمیایی بلژیک (۱۳۶۳) به نمایش گذاشته و از طریق وزارت مربوطه برای رسانه‌های مختلف ارسال می‌کند. نتیجه تلاش و خلاقیت ایشان باعث شد که در عملیات «بدر» (۱۳۶۳/۱۲/۱۹) درمان مجروحان شیمیایی بسیار منسجم‌تر از سال قبل صورت بگیرد.

طولانی‌ترین و بی‌سابقه‌ترین حمله شیمیایی عراق در تاریخ جنگ در ساعت ۵ بعد از ظهر روز ۲۳ بهمن ۱۳۶۴ (عملیات فاو) بود. در این حمله از گاز سارین، مقدار کمتری گاز خردل و سیانید استفاده شد که بر روی اعصاب اثر دارند. حدود ۳۲ فروند هواپیما به صورت گروه‌های کوچک و هماهنگ، منطقه را به مدت یک ساعت بمباران کردند. سازمان ملل سرانجام در تاریخ هشتم اسفند ۱۳۶۴ یک تیم حقیقت‌یاب به ایران می‌فرستد. نویسنده به عنوان پزشک راهنما همراه تیم بوده است. شورای امنیت سازمان ملل متحد بعد از بررسی گزارش هیئت اعزامی به تهران، بیانه دو پهلوئی صادر کرد که سلاح‌های شیمیایی در بسیاری از موارد از طرف عراق بوده و تازه‌ترین آن‌ها در جریان تهاجم اخیر ایران به عراق صورت گرفته است. در گزارش‌های کارشناسی دیگری هم تنها کاربرد سلاح شیمیایی را محکوم می‌کند. نویسنده در پایان کتاب به چند وصیت از رفقای شهیدش اشاره می‌کند.

در شماره ۲۰ مجله فرهنگ و ارتقای سلامت مقاله‌ای تحت عنوان مروری بر کتاب نشانی منتشر شد در این مقاله توضیحاتی در مورد نویسنده و بخش‌های هشت‌گانه کتاب ذکر شد. با توجه به اینکه هم‌رزم نویسنده کتاب بودم؛ با هدف معرفی بیشتر نویسنده و محتوای کتاب و غیرتمندی رزمندگان مطالب ذیل را عنوان می‌کنم:

خاطره‌ای از بیمارستان قائم «عج» در سال ۱۳۶۱

نویسنده کتاب، در سال ۱۳۶۱ به عنوان صاحب‌نظر درمان مصدومان شیمیایی برای سخنرانی در جمع استادان، دانشجویان و کارمندان در سالن شهید چمران بیمارستان قائم «عج» حاضر شدند. سخنرانی ایشان در مورد انواع سلاح‌های شیمیایی و چگونگی تشخیص و درمان آن و روش به‌کاربردن ماسک مخصوص در آن دوره که اطلاعات در این زمینه بسیار مختصر بود؛ مورد استقبال عظیم حضار قرار گرفت.

نکاتی برگرفته از کتاب نشانی

نویسنده کتاب در یک مطالعه علمی بر روی حدود ۱۰۰ (یکصد) شهید ابتدای عملیات نظامی نشان داد، ۸ درصد برادران فقط ضایعات اندام داشته‌اند و تأکید می‌کنند استفاده از کلاه نظامی از ضایعات مغزی جلوگیری می‌کند، که متأسفانه گاهی مغفول می‌افتاد. نخستین درمان مؤثر سلاح شیمیایی در مرداد ۱۳۶۲ انجام می‌شود. ماده شیمیایی از نوع خردل که ۴۷ مجروح و ۱۷ شهید از مجاهدین عراقی به جا گذاشت. نویسنده می‌نویسد مجاهدین عراقی، رزمندگان غیوری بودند که همراه با ما در عملیات مرزی می‌جنگیدند. در اولین حمله شیمیایی، عراقی‌ها گاز خردل به کار بردند. با بوی تند مشابه به سیر و با علایم پوستی، سوزش، ترس از نور و غیره. در آن زمان، در ایران هیچ آزمایشگاه و هیچ شخص مسئولی نبود که از فرمول گازهای شیمیایی مطلع باشد. نویسنده با موتور سیکلت نمونه‌هایی را برای تجزیه به آزمایشگاه دانشگاهی می‌برد. نویسنده با درایت و همت سه ویژگی برای گاز خردل شامل آثار پوستی پس از یک دوره